

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/17/2009

DWUDZIESTA ROCZNICA OBRAD OKRĄGŁEGO STOŁU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY 2009

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

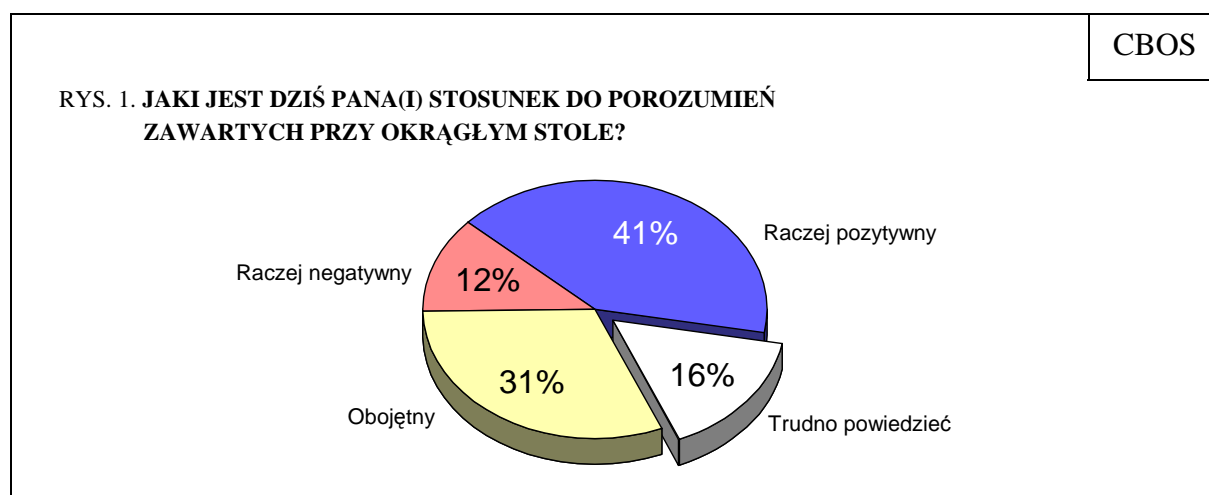
Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

Dwadzieścia lat temu rozpoczęły się rozmowy Okrągłego Stołu. Wydarzenie to zapoczątkowało proces, który doprowadził do zmiany ustroju w Polsce. Jednak już od samego początku pojawiły się kontrowersje co do oceny zawartych tam porozumień i skutków, jakie one przyniosły.

Na kilka tygodni przed rocznicą tego wydarzenia¹ zapytaliśmy, jak Polacy oceniają je dziś, z dwudziestoletniej perspektywy.

STOSUNEK DO POROZUMIEŃ OKRĄGŁEGO STOŁU

Okrągły Stół jest dziś najczęściej wskazywany przez Polaków jako wydarzenie przełomowe, które wyznacza koniec PRL, ustroju komunistycznego w Polsce². Niemniej jednak blisko co trzeci respondent ma do porozumień Okrągłego Stołu stosunek obojętny. Wśród pozostałych osób zdecydowanie przeważa nastawienie pozytywne, jedynie co ósmy badany ma krytyczną opinię o zawartym wówczas kompromisie.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (224) zrealizowano w dniach od 9 do 15 stycznia 2009 roku na liczącej 1089 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

² Więcej na ten temat w komunikacie, który ukaże się w pierwszej dekadzie lutego.

Bardziej jednoznaczny stosunek do porozumień Okrągłego Stołu mają ankietowani deklarujący, że przed rokiem 1989 uważali się za przeciwników ówczesnego systemu. Wśród nich ponad połowa wyraża się pozytywnie o ustaleniach okrągłostołowych, ale nieco więcej niż wśród pozostałych respondentów jest też opinii krytycznych. Natomiast zdecydowanie rządziej dawni przeciwnicy systemu panującego w PRL deklarują obojętność bądź powstrzymują się od oceny.

Tabela 1

Jaki jest dziś Pana(i) stosunek do porozumień zawartych przy Okrągłym Stole?	Czy przed rokiem 1989 uważał(a) się Pan(i) za przeciwnika systemu panującego w PRL?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Nie dotyczy*
	w procentach			
Raczej pozytywny	56	39	44	31
Obojętny, nie interesuje mnie to	23	32	34	34
Raczej negatywny	17	13	10	7
Trudno powiedzieć	4	16	12	28

* Respondenci, którzy odpowiadali: „Był(a)m za młody(a)” lub „Nie było mnie na świecie”

Porozumienia zawarte przy Okrągłym Stole nieco częściej są dziś krytykowane przez członków „Solidarności” z roku 1981 niż przez badanych, którzy należeli do PZPR. Jest to jednak różnica niewielka.

Tabela 2

Przynależność organizacyjna	Jaki jest dziś Pana(i) stosunek do porozumień zawartych przy Okrągłym Stole?			
	Raczej negatywny	Obojętny	Raczej pozytywny	Trudno powiedzieć
	w procentach			
„Solidarność” przed 13 grudnia ‘81	19	21	58	2
PZPR	15	29	55	1

Nie notujemy natomiast wpływu obecnych poglądów politycznych, mierzonych na osi „lewica – prawica”, na stosunek do ustaleń Okrągłego Stołu. Wyróżniają się jedynie badani o poglądach niewyklarowanych lub określający je jako centrowe, którzy zdecydowanie częściej niż pozostali przejawiają skłonność do deklarowania obojętności w tej kwestii bądź dystansowania się od oceny.

Tabela 3

Poglądy polityczne	Jaki jest dziś Pana(i) stosunek do porozumień zawartych przy Okrągłym Stole?			
	Raczej negatywny	Obojętny	Raczej pozytywny	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Lewicowe	14	27	50	8
Centrowe	12	36	40	11
Prawicowe	14	25	51	11
Nieokreślone	6	34	17	43

Z kolei sympatie polityczne, wyrażające się w poparciu dla poszczególnych partii, są w pewnym stopniu związane z opiniami o porozumieniach Okrągłego Stołu. Negatywny stosunek jest relatywnie najczęstszy wśród sympatyków PiS, chociaż i w tym elektoracie największą grupę stanowią badani oceniający to wydarzenie pozytywnie.

Tabela 4

Potencjalne elektoraty	Jaki jest dziś Pana(i) stosunek do porozumień zawartych przy Okrągłym Stole?			
	Negatywny	Obojętny	Pozytywny	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PiS	25	21	42	12
SLD	16	25	59	0
PO	7	20	59	14
PSL*	3	22	56	19
Niezdecydowani	10	33	36	21
Niezamierzający głosować	11	39	30	20

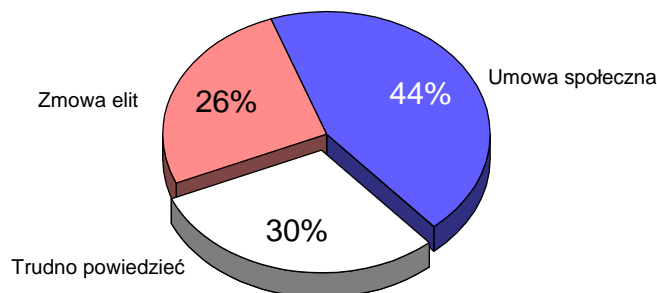
* Dane dotyczące tej partii należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność jej potencjalnych wyborców w badanej próbie

Należy jeszcze dodać, że cechy społeczne i demograficzne badanych nie oddziałują na stosunek do Okrągłego Stołu. Jedynie ludzie młodzi (poniżej 35 roku życia) częściej niż roczniki starsze deklarują brak zainteresowania tą tematyką, znacznie częściej też powstrzymują się z wyrażeniem swojego zdania (patrz tabele aneksowe).

ZMOWA ELIT CZY UMOWA SPOŁECZNA?

Wśród krytyków ustaleń Okrągłego Stołu często pojawia się stwierdzenie, że nie były one porozumieniem społecznym, lecz zмовą elit.

RYS. 2. JAKIE OKREŚLENIE, PANA(I) ZDANIEM, LEPIEJ PASUJE DO POROZUMIENIA ZAWARTEGO PRZY OKRĄGŁYM STOLE?

Przekonanie, że porozumienia Okrągłego Stołu były zмовą elit, wyraża co czwarty spośród ogółu badanych. Jednak w poszczególnych grupach społecznych poglądy w tej sprawie są znacznie zróżnicowane. Traktowanie Okrągłego Stołu jako zмовy elit jest najczęstsze wśród rolników: 45% z nich podziela tę opinię wobec zaledwie 17% uważających, że zawarte tam porozumienie było umową społeczną (przy 38% braku zdania). Wśród bezrobotnych oba określenia mają tyle samo zwolenników (po 32%), natomiast wśród robotników niewykwalifikowanych bardzo nieznacznie przeważają wskazania na umowę społeczną (38% wobec 35% wybierających zмовę elit). Robotnicy wykwalifikowani już nieco częściej uważają porozumienie Okrągłego Stołu za umowę społeczną (41% wobec 30%).

Z drugiej strony, przedstawiciele kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem również za bardziej adekwatne uznają w tym kontekście określenie umowa społeczna niż zмова elit (64% wobec 20%), podobnie jak pracujący na własny rachunek (60% wobec 15%).

W potencjalnych elektoratach nazywanie porozumienia Okrągłego Stołu zмовą elit jest szczególnie częste wśród zwolenników PiS. Niemal co drugi badany deklarujący gotowość głosowania na to ugrupowanie uważa, że takie sformułowanie lepiej pasuje do zawartego tam kompromisu.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty	Jakie określenie lepiej pasuje do zawartego tam porozumienia?		
	Umowa społeczna	Zmowa elit	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	38	45	17
PSL*	55	11	34
PO	62	17	21
SLD	70	20	10
Niezdecydowani	41	27	32
Niezamierzający głosować	34	27	39

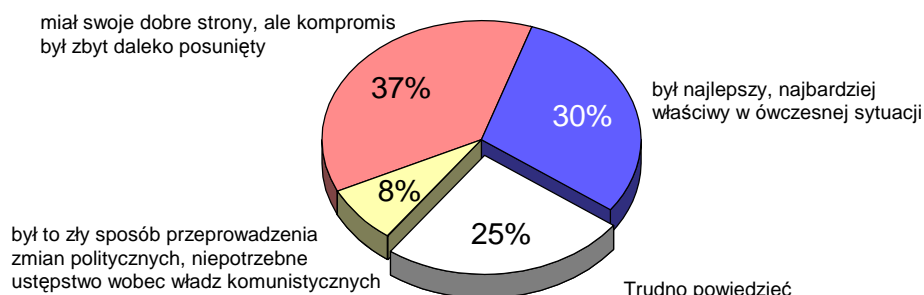
* Dane dotyczące tej partii należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność jej potencjalnych wyborców w badanej próbie

Wyniki badania dają również przesłankę do stwierdzenia, że spojrzenie na Okrągły Stół albo jako na umowę społeczną, albo na znowę elit jest w dużym stopniu związane z osobistymi przeżyciami z tamtego okresu, a nie wiedzą historyczną. Młodsze roczniki bowiem, poniżej 35 roku życia, wyraźnie częściej powstrzymują się od oceny Okrągłego Stołu w tych kategoriach. Wśród najmłodszych badanych (do 24 roku życia) blisko połowa (46%) nie potrafi ocenić tego wydarzenia, w następnych dziesięciu rocznikach – ponad jedna trzecia (35%), podczas gdy powyżej tego progu – od jednej piątej do jednej czwartej badanych.

OKRĄGŁY STÓŁ JAKO SPOSÓB PRZEPROWADZENIA ZMIAN USTROJOWYCH

Ocena Okrągłego Stołu jako sposobu przeprowadzenia zmian ustrojowych jest niejednoznaczna. Wprawdzie opinia, że było to niepotrzebne ustępstwo wobec władz komunistycznych, ma niewielu zwolenników (8%), jednak najwięcej osób (37% ogółu badanych) wybiera pogląd, że chociaż przyjęty tam sposób przeprowadzenia zmian politycznych w Polsce miał swoje dobre strony, kompromis był zbyt daleko posunięty. Opinię, że był to sposób najlepszy, najbardziej właściwy w ówczesnej sytuacji, podziela 30% badanych.

**RYS. 3. JAK Z PERSPEKTYWY CZASU OCENI(A)BY PAN(I) TO WYDARZENIE?
CZY PRZYJĘTY PRZY OKRĄGŁYM STOLE SPOSÓB PRZEPROWADZENIA ZMIAN
POLITYCZNYCH W POLSCE:**

Pogląd, że przyjęty przy Okrągłym Stole sposób przeprowadzenia zmian w Polsce był w ówczesnej sytuacji najbardziej właściwy, jest najczęstszy wśród kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem. Jest to jedyna grupa społeczna, w której pogląd ten przeważa nad opinią, że zawarty tam kompromis był zbyt daleko posunięty, a ustępstwa wobec komunistycznej władzy były zbyt duże. W pozostałych grupach mniej lub bardziej przeważa stwierdzenie o zbyt daleko posuniętym kompromisie. Przewaga takiego przekonania jest największa wśród pracowników administracyjno-biurowych i robotników. Natomiast rolnicy wyróżniają się tym, że wyraźnie częściej niż pozostali respondenci podzielają opinię, iż było to niepotrzebne ustępstwo wobec władz komunistycznych (patrz tabele aneksowe).

Interesująco przedstawia się związek opinii o Okrągłym Stole jako sposobie przeprowadzenia zmian ustrojowych z aktualnymi poglądami politycznymi badanych, mierzonymi na osi „lewica – prawica”.

Tabela 6

Poglądy polityczne	Czy, Pana(i) zdaniem, przyjęty przy Okrągłym Stole sposób przeprowadzenia zmian politycznych w Polsce:			
	był najbardziej właściwy w ówczesnej sytuacji	miał swoje dobre strony, ale kompromis był za daleko posunięty	było to niepotrzebne ustępstwo wobec władz komunistycznych	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Lewicowe	40	35	9	16
Centrowe	32	41	7	20
Prawicowe	33	43	10	14
Nieokreślone	13	19	6	62

Prawicowe poglądy polityczne w pewnym stopniu wiążą się ze stwierdzeniem, że Okrągły Stół był za daleko posuniętym kompromisem z władzą komunistyczną, lewicowe zaś – że był to najbardziej właściwy w ówczesnej sytuacji sposób przeprowadzenia zmian w Polsce. Jednak różnice między badanymi o odmiennych poglądach (lewicowych bądź prawicowych) w ocenie Okrągłego Stołu z tego punktu widzenia nie są szczególnie duże. Zaskakujący natomiast może być fakt, iż najbardziej radykalne stanowisko, wyrażające się w stwierdzeniu, że było to niepotrzebne ustępstwo wobec władz komunistycznych, jest tak samo częste wśród badanych o poglądach lewicowych i prawicowych.

Dość wyraziste są natomiast różnice w ocenach porozumień Okrągłego Stołu, wyrażanych w tych kategoriach, między zwolennikami głównych partii politycznych. Ponad połowa sympatyków SLD uważa Okrągły Stół za najbardziej właściwy sposób przeprowadzenia zmian w Polsce, podczas gdy w elektoracie PiS takie przekonanie wyraża tylko nieco więcej niż co piąty badany, a niemal co drugi sądzi, że był to zbyt daleko posunięty kompromis.

Tabela 7

Potencjalne elektoraty	Czy przyjęty przy Okrągłym Stole sposób przeprowadzenia zmian politycznych w Polsce:			
	był najbardziej właściwy w ówczesnej sytuacji	miał swoje dobre strony, ale kompromis był za daleko posunięty	było to niepotrzebne ustępstwo wobec władz komunistycznych	Trudno powiedzieć
	w procentach			
SLD	53	33	5	9
PO	40	39	4	17
PSL*	34	38	0	28
PiS	22	48	17	13
Niezdecydowani	22	39	5	34
Niezamierzający głosować	26	32	9	33

* Dane dotyczące tej partii należy interpretować ostrożnie ze względu na niewielką liczebność jej potencjalnych wyborców w badanej próbie

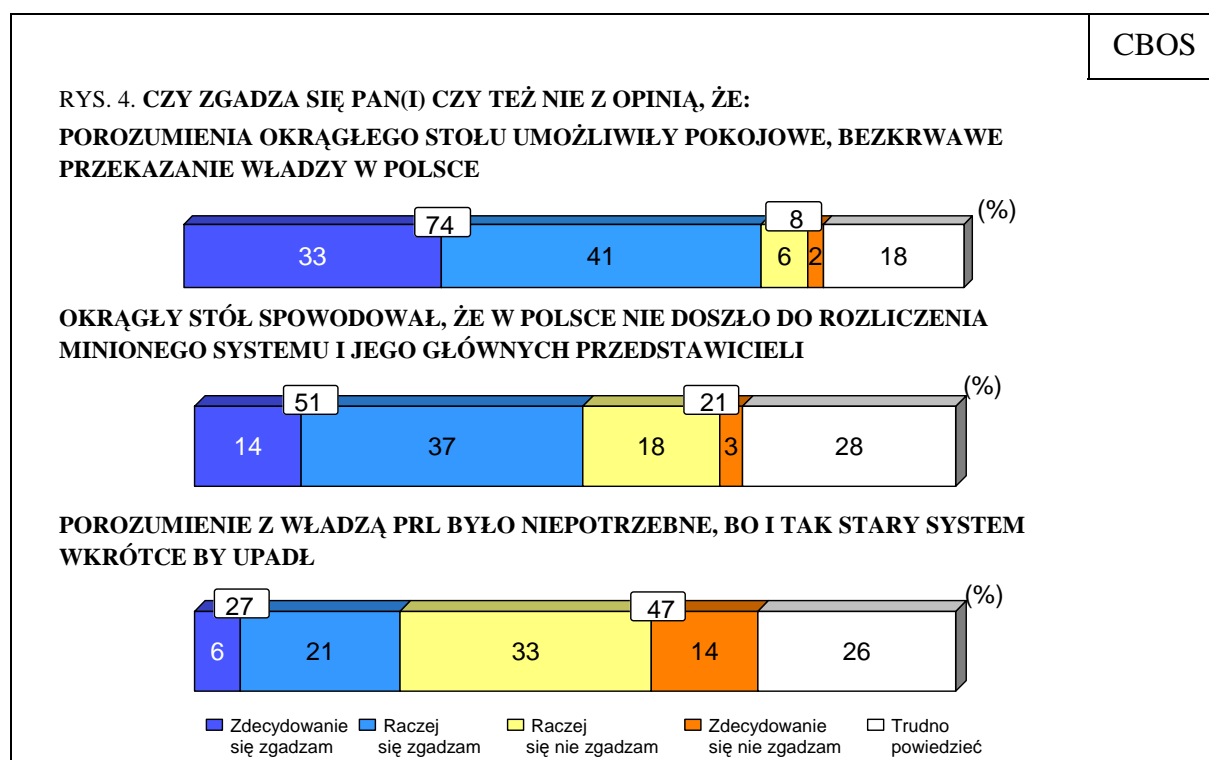
W pewnym stopniu inaczej oceniają Okrągły Stół osoby, które przed rokiem 1989 zaliczały się do przeciwników panującego wówczas systemu, inaczej zaś ci, którzy się za takich nie uważali. Wśród tych pierwszych najczęstsza jest opinia, że Okrągły Stół był za daleko posuniętym kompromisem. Natomiast wśród tych, którzy według dzisiejszych deklaracji nie uważali się za przeciwników systemu panującego w PRL, nieznacznie przeważa pogląd, iż było to najbardziej właściwe rozwiązanie

Tabela 8

Czy, Pana(i) zdaniem, przyjęty przy Okrągłym Stole sposób przeprowadzenia zmian politycznych w Polsce:	Czy przed rokiem 1989 uważał(a) się Pan(i) za przeciwnika systemu panującego w PRL?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Nie dotyczy*
	w procentach			
– był najbardziej właściwy w ówczesnej sytuacji	34	36	29	20
– kompromis był za daleko posunięty	47	29	43	36
– było to niepotrzebne ustępstwo wobec władz komunistycznych	12	9	5	5
Trudno powiedzieć	7	26	23	39

* Respondenci, którzy odpowiadali: „Był(a)m za młody(a)” lub „Nie było mnie na świecie”

Trzy czwarte Polaków (w tym aż 33% w sposób zdecydowany) docenia w porozumieniach Okrągłego Stołu to, że umożliwiły one pokojowe, bezkrwawe przekazanie władzy w Polsce. Jednocześnie połowa badanych (ale tylko 14% zdecydowanych w swej ocenie) uważa, że to właśnie Okrągły Stół spowodował, iż w Polsce nie doszło do rozliczenia minionego systemu i jego głównych przedstawicieli. Przeczy takiemu stawianiu sprawy co piąty ankietowany (21%). Nieco ponad jedna czwarta respondentów (27%) uważa, że porozumienie z komunistyczną władzą zawarte przy Okrągłym Stole było niepotrzebne, bo i tak PRL wkrótce by upadł, natomiast blisko połowa (47%) nie zgadza się z tym stwierdzeniem.

Ani obecne poglądy polityczne, ani podziały polityczne z czasów PRL-u nie wpływają na ocenę konsekwencji Okrągłego Stołu wyrażonych w stwierdzeniach, iż porozumienia te umożliwiły pokojowe przekazanie władzy, jak również że porozumienie tam zawarte było niepotrzebne. Natomiast różnicują one opinie o skutkach Okrągłego Stołu dla rozliczenia minionego systemu.

Tabela 9

Poglądy polityczne	Odpowiedzi respondentów zgadzających się, że		
	porozumienia Okrągłego Stołu umożliwiły pokojowe, bezkrwawe przekazanie władzy w Polsce	Okrągły Stół spowodował, iż w Polsce nie doszło do rozliczenia minionego systemu i jego głównych przedstawicieli	porozumienie z władzą PRL było niepotrzebne, bo i tak stary system wkrótce by upadł
	w procentach		
Lewicowe	81	45	29
Centrowe	79	52	30
Prawicowe	81	63	29
Nieokreślone	47	30	16

Im bardziej na prawo lokują badani swoje poglądy polityczne, tym częściej wyrażają przekonanie, że Okrągły Stół spowodował brak rozliczeń minionego systemu i jego głównych przedstawicieli. Warto jednak zwrócić uwagę, że także wśród ankietowanych o orientacji lewicowej blisko połowa zgadza się z taką oceną konsekwencji porozumienia zawartego przy Okrągłym Stole.

Członkowie byłej PZPR w porównaniu z członkami „Solidarności” z lat 1980–81 rzadziej skłonni są twierdzić, że porozumienie Okrągłego Stołu spowodowało brak rozliczeń za okres PRL-u. To, że opinia taka jest wśród nich częstsza niż wśród ogółu badanych, wynika z tego, że osoby niezaangażowane politycznie przed rokiem 1989 znacznie częściej powstrzymują się od odpowiedzi.

Tabela 10

Przynależność organizacyjna	Odpowiedzi respondentów zgadzających się, że		
	porozumienia Okrągłego Stołu umożliwiły pokojowe, bezkrwawe przekazanie władzy w Polsce	Okrągły Stół spowodował, że w Polsce nie doszło do rozliczenia minionego systemu i jego głównych przedstawicieli	porozumienie z władzą PRL było niepotrzebne, bo i tak stary system wkrótce by upadł
	w procentach		
NSZZ „Solidarność” w latach 1980–81	87	69	31
PZPR	90	56	28

Dwadzieścia lat po rozpoczęciu obrad Okrągłego Stołu Polacy zdecydowanie częściej mają pozytywny niż negatywny stosunek do zawartych tam porozumień. Trzeba jednak podkreślić, że blisko co trzecia dorosła osoba podchodzi do tego wydarzenia obojętnie. Wprawdzie obojętność jest częstsza wśród ludzi młodych, którzy byli wówczas dziećmi, bądź wręcz urodzonych już później, lecz deklaruje ją także przynajmniej co czwarty badany w wieku średnim lub starszy.

Mimo iż w społeczeństwie przeważa pozytywny stosunek do porozumień Okrągłego Stołu, opinia o zbyt daleko posuniętym w nich kompromisie jest częstsza niż stwierdzenie, że przyjęty tam sposób przeprowadzenia zmian politycznych w Polsce był najbardziej właściwy w ówczesnej sytuacji. Wiąże się to z przekonaniem, podzielanym przez co drugiego respondenta, że Okrągły Stół spowodował, iż w Polsce nie doszło do rozliczenia PRL-owskiego systemu i jego głównych przedstawicieli.

Opracował

Michał STRZESZEWSKI

A N E K S

Tabela 1

		Jaki jest dziś Pana(i) stosunek do porozumień zawartych przy Okrągłym Stole?				Liczba osób
		Raczej negatywny	Obojętny, nie interesuje mnie to	Raczej pozytywny	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		12	31	41	16	1089
Płeć	Mężczyźni	13	28	45	15	512
	Kobiety	11	33	38	18	577
Wiek	18-24 lata	8	33	28	31	160
	25-34	7	38	32	24	201
	35-44	14	31	45	10	185
	45-54	19	29	44	8	158
	55-64	14	25	49	12	196
	65 lat i więcej	11	28	46	16	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	13	35	34	18	415
	Miasto do 20 tys.	6	30	43	20	147
	20-100 tys.	14	28	43	15	209
	101-500 tys.	12	29	41	18	173
	501 tys. i więcej mieszk.	9	24	56	11	146
Wykształcenie	Podstawowe	12	33	29	26	293
	Zasadnicze zawodowe	14	33	37	16	274
	Średnie	9	31	47	13	369
	Wyższe	13	21	56	10	153
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	23	57	7	80
	Średni personel, technicy	6	17	59	18	31
	Pracownicy adm.-biurowi	10	33	43	13	87
	Pracownicy usług	11	35	36	18	52
	Robotnicy wykwalifikowani	12	33	41	14	152
	Robotnicy niewykwalifik.	15	38	30	17	62
	Rolnicy	20	44	22	15	58
	Pracujący na własny rach.	5	21	46	27	33
Bierni zawodowo	Renciści	13	37	30	20	76
	Emeryci	12	24	52	13	225
	Uczniowie i studenci	9	31	32	29	109
	Bezrobotni	9	30	39	22	65
	Gospodynie domowe i inni	15	36	29	19	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	14	28	45	13	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	13	24	46	16	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	7	34	41	18	224
	prywatnym gosp. rolnym	30	48	13	9	54
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	15	35	28	21	257
	501-750	12	37	35	16	192
	751-1000	11	33	42	14	195
	1001-1500	7	23	58	12	183
	Powyżej 1500 zł	12	19	59	10	119
Ocena własnych war. mater.	Złe	14	36	30	20	234
	Średnie	12	37	36	15	413
	Dobre	11	22	51	16	442
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	36	42	4	54
	Raz w tygodniu	13	29	43	15	544
	1-2 razy w miesiącu	12	33	37	18	179
	Kilka razy w roku	9	32	33	26	202
	W ogóle nie uczestniczy	8	28	50	14	109
Poglądy polityczne	Lewica	14	27	50	8	160
	Centrum	12	36	40	11	356
	Prawica	14	25	51	11	370
	Trudno powiedzieć	6	34	17	43	203

Tabela 2

		Jakie określenie, Pana(i) zdaniem, lepiej pasuje do zawartego tam porozumienia?			Liczba osób
		Umowa społeczna	Zmowa elit	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		44	26	30	1089
Płeć	Mężczyźni	49	26	25	512
	Kobiety	40	26	34	577
Wiek	18-24 lata	37	17	46	160
	25-34	42	23	35	201
	35-44	45	32	22	185
	45-54	46	29	25	158
	55-64	47	30	23	196
	65 lat i więcej	46	23	31	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	35	33	32	415
	Miasto do 20 tys.	40	21	38	147
	20-100 tys.	50	23	27	209
	101-500 tys.	51	18	31	173
	501 tys. i więcej mieszk.	59	22	19	146
Wykształcenie	Podstawowe	31	27	42	293
	Zasadnicze zawodowe	43	29	28	274
	Średnie	48	25	27	369
	Wyższe	61	20	19	153
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	64	20	17	80
	Średni personel, technicy	55	25	21	31
	Pracownicy adm.-biurowi	54	23	23	87
	Pracownicy usług	43	18	39	52
	Robotnicy wykwalifikowani	41	30	29	152
	Robotnicy niewykwalifik.	38	35	28	62
	Rolnicy	17	45	38	58
	Pracujący na własny rach.	60	15	24	33
Bierni zawodowo	Renciści	38	26	36	76
	Emeryci	49	25	27	225
	Uczniowie i studenci	40	16	44	109
	Bezrobotni	32	32	36	65
	Gospodynie domowe i inni	42	28	29	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	47	28	25	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	49	22	30	88
	sekt. pryw. poza rolnict.	50	23	27	224
	prywatnym gosp. rolnym	14	51	35	54
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	31	31	37	257
	501-750	38	31	31	192
	751-1000	44	23	33	195
	1001-1500	55	23	22	183
	Powyżej 1500 zł	65	19	16	119
Ocena własnych war. mater.	Złe	31	36	33	234
	Średnie	38	29	32	413
	Dobre	57	17	26	442
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	47	21	31	54
	Raz w tygodniu	43	27	30	544
	1-2 razy w miesiącu	45	25	29	179
	Kilka razy w roku	42	26	32	202
	W ogóle nie uczestniczy	48	24	28	109
Poglądy polityczne	Lewica	58	24	17	160
	Centrum	43	29	28	356
	Prawica	52	27	20	370
	Trudno powiedzieć	19	20	61	203

Tabela 3

		Jak z perspektywy czasu ocenił(a)by Pan(i) to wydarzenie? Czy, Pana(i) zdaniem, przyjęty przy Okrągłym Stole sposób przeprowadzenia zmian politycznych w Polsce:				Liczba osób
		był najlepszy, najbardziej właściwy w ówczesnej sytuacji	miał swoje dobre strony, ale ustępstwa wobec władzy były za daleko posunięte	był to zły sposób przeprowadzenia zmian politycznych	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		30	37	8	25	1089
Płeć	Mężczyźni	31	38	9	22	512
	Kobiety	28	36	7	29	577
Wiek	18-24 lata	17	36	7	40	160
	25-34	22	37	5	35	201
	35-44	31	45	8	15	185
	45-54	35	39	12	14	158
	55-64	42	32	8	18	196
	65 lat i więcej	31	31	8	29	189
Miejsce zamieszkania	Wieś	24	36	10	29	415
	Miasto do 20 tys.	30	34	6	30	147
	20-100 tys.	34	38	7	21	209
	101-500 tys.	35	33	9	22	173
	501 tys. i więcej mieszk.	34	42	5	18	146
Wykształcenie	Podstawowe	19	32	10	40	293
	Zasadnicze zawodowe	32	34	9	25	274
	Średnie	32	43	6	19	369
	Wyższe	41	38	7	15	153
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	47	36	8	9	80
	Średni personel, technicy	39	41	4	16	31
	Pracownicy adm.-biurowi	30	49	3	19	87
	Pracownicy usług	29	29	13	29	52
	Robotnicy wykwalifikowani	26	41	13	21	152
	Robotnicy niewykwalifik.	25	40	8	27	62
	Rolnicy	18	29	15	37	58
	Pracujący na własny rach.	31	35	6	28	33
Bierni zawodowo	Renciści	27	31	7	35	76
	Emeryci	36	33	8	23	225
	Uczniowie i studenci	22	36	4	39	109
	Bezrobotni	30	42	4	25	65
	Gospodynie domowe i inni	19	40	10	30	60
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	42	9	15	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	45	9	20	88
	sekt. prywat. poza rolnict.	30	38	8	25	224
	prywatnym gosp. rolnym	18	31	19	32	54
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	24	34	10	32	257
	501-750	27	42	7	24	192
	751-1000	28	39	7	26	195
	1001-1500	37	37	8	18	183
	Powyżej 1500 zł	38	42	8	11	119
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	35	12	30	234
	Średnie	27	37	7	28	413
	Dobre	36	37	7	20	442
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	30	43	10	17	54
	Raz w tygodniu	30	35	8	26	544
	1-2 razy w miesiącu	31	40	6	24	179
	Kilka razy w roku	25	36	9	30	202
	W ogóle nie uczestniczy	33	36	8	22	109
Poglądy polityczne	Lewica	40	35	9	16	160
	Centrum	32	41	7	20	356
	Prawica	33	43	10	14	370
	Trudno powiedzieć	13	19	6	62	203